

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

3. An qui voluntariè sinde attentione interna audiret Missam, teneatur postea aliam iterum audire? Idem videtur dicendum de recitatione Officij diuine. Ex p. 10. tr. 15. & Misc. 5. res. 2. ibid.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

Nolo consecrare, virtuale habuerunt intentionem consecrandi. Iuxta fundamenta verò Sancij, illi solum tenentur, & præcipiuntur proferre verba consecrationis attentè & deuotè, non autem præcipiuntur ut proferant cum intentione aliqua actuali volendi consecrare, aut satisfaciendi præcepto obliganti ad consecrandum, & ideo irrationabiliter scrupulis exerceantur. Ita ille.

3. Vnde ex his patet, sufficere tantum audire Missam, & recitare officium, non autem necesse est habere intentionem implendi huiusmodi præcepta, & dum quis non habet intentionem expressam non adimplendi præceptum, habet virtuale implendi. Repellantur igitur anxietates à scrupulosis, qui Domini iugum trahere, durum, & difficile reddunt. Imò ego puro, vt alibi etiam notauimus, satisfacere præcepto, qui vult Missam audire, vel recitare Officium, cum voluntate expressa non adimplendi præceptum recitationis Officij, & audiendi Missam, nec opus esse mutare animum in tempore habili, & applicate pro adimplendo præcepto Missam illam auditam, & officium recitatum. Ita contra Aragonium in 2. 2. quæst. 83. art. 13. Lessium lib. 2. cap. 37. dub. n. 59. Suarez in 3. part. tom. 3. disput. 88. sect. 3. Azorium tom. 1. lib. 7. cap. 2. quæst. 6. & alios, docet Sanchez, & Vasquez, quos citat, & sequitur Fagundez præc. 1. lib. 2. cap. 87. n. 14.

Alibi in 10. 3. tr. 6. Ref. 46. Et idè, & infra Ref. 5. Verum, cursum ad mediū, v. c. Quod etiā, & in tom. 8. tr. 4. lege doctrinam Ref. 49.

ANTIO
Opera
Tom. 10
E III

RESOL. II.

An si quis audiat Missam sine interna attentione satisfaciatur præcepto Ecclesie?
Ex quo inferitur satisfacere eum præcepto Ecclesie de audiendo Sacro, qui tempore Sacri legit Horas canonicas, ad quas obligatur?
Et notatur, quod qui audit integram Missam, si simul duas partes duorum Sacerdotum audit, etiam satisfacere præcepto audiendi Missam? Ex part. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 107.

Quæ nunc inueniuntur in tom. 3. tr. 6. Ref. 47. & in Ref. 48. & in tom. 8. tr. 4. Ref. 48. §. 1 per totum, & infra in Ref. 4. cursum in quinque primis eius lin. addito Dica- stillo.

§. 1. Negatiua sententia est probabilior & consensuenda, sed affirmatiuam probabilem esse ego ipse docui cum Coninch & Layman in part. 1. tract. de Horis canon. resol. 2. quibus nunc addo Syluestrum ver. Missa 11. num. 6. vbi sic ait, Licet Missa sit deuotè audienda interius & exterius, interior tamen deuotio quæ in attentione consistit, non cadit sub humano præcepto, iuxta ea. quæ dicta sunt supra ver. Hora. §. 11. exterior autem cadere potest, & videtur quod cadat illa deuotio quæ de se est necessaria ad auditionem quæ cadit sub præcepto, cum qua non stat illa distractio, qua aliqui pro notabili parte Missæ nugantur cum socio. Ita Syluester, Caluistatum decus, & hanc sententiam probabilem esse præter Coninch, & Layman ex Societate Iesv, docet etiam nouissimè Io. Præpositus in 3. part. D. Thom. quæst. 83. art. 6. dub. 5. num. 225. vbi sic asserit. Non est improbable quod censent aliqui, per se loquendo, in auditione Missæ interiorem attentionem non requiri, sed sufficere moralem externam præsentiam, qua aliquis saltem confasè initio velit se præsentem Sacro sistere ad Deum colendum, quia talis moralis præsentia orta ex hac, vel simili voluntate, est obiectiuè Dei cultus, & ratione illius aliqui sufficienter dicitur moraliter Sacro interesse, & Sacrum audire. Vnde is, qui magna parte Sacri interius voluntariè distraheretur, non videretur mortaliter peccare, si nihil exterius ageret incompensabile præsentia morali descriptæ. Hæc Præpositus, qui respondet ad argumentum quod aliqui contra supradictâ doctrinam posset adducere. Vnde non est

audiendus Turrianus, qui nouissimè in centuria Theologicis centur. 4. dub. 28. asserit hanc sententiam esse improbabilem & perniciosam, nam non solum tanquam probabilem hanc opinionem amplecti sicut vt visum est, plures Doctores, etiam Societas Iesv, sed ex ipsamet Societate nouissimè hanc sententiam absolute tenet. P. Galpar Hurtado tract. de Sacram. tom. 2. de sacrificio Missæ, disp. 5. diff. 2. & ex Dominicana familia ita visum est doctissimo Syluestro.

2. Ex his inferitur contra Syluest. vbi supra, quæst. vlt. Angelum ver. feria num. 46. Armillam ver. Missa, num. 39. & alios, satisfacere eum præcepto Ecclesie de audiendo Sacro, qui tempore Sacri legit Horas canonicas, ad quas obligatur, quia id non impedit externam moralem præsentiam necessariam auditioni Sacri.

3. Nota etiam cum Hurtado loco citato, diff. 2. tr. 1. ex Bonacina, quod qui audit integram Missam, & audiendo simul duas partes Missarum duorum Sacerdotum, etiam satisfacere præcepto audiendi Missam, sed hoc aliqui non admittunt.

RESOL. III.

An qui voluntariè sine attentione interna audiat Missam teneatur discenda illam iterum audire?
Idem videtur potestatem de recitatione Officij diuini?
Ex part. 10. tr. 15. & Misc. Ref. 2.

§. 1. Secundum sententiam probabilem, quam alibi habet Cardinalis Lugo, & alius doctissimus, hæc difficultas habet apud nos locum, nam potestatem attentionem internam non esse præceptum ad Ecclesiam in auditione Missæ, sed stando in opinione contraria ad eam propositum affirmatiuè respondendum esse docet Dicastillus de Sacram. tom. 1. tract. 5. disp. 5. dub. 9. num. 120. vbi sic ait, Ad præceptum etiam est id quod Coninch. supra, & alij nouissimè Auctores significant in fauorem nostre sententia de non necessaria præcisè attentione interna, nisi in casibus in quibus attenditur ad materiam præcepti ab Ecclesia, quia si esset materia quantitatis voluntariè, sine aduertentia, attentio deest, ad hoc suppleri deberet per attentionem nouam in alia Missa audita. Quod tamen etiam illi, qui contra nos sentiunt, negant, esse necessarium. Probatur inquit, hæc, quia sic distractus verè non exhiberet actum præceptum, scilicet internam illam attentionem. Quod autem hæc omisso attentionis sit inuoluntaria, non sufficit quidem ad excusandum à peccato eum qui tunc non attendit, non tamen sufficit vt præceptum excusetur impletum perinde atque qui incipit audire Sacrum, & statim etiam per totum Sacrum periret, taret dormiendo, inuoluntariè tamen, & non ex malitia, excusaretur quidem à peccato, non tamen implet præceptum, sed perinde teneretur aliud Sacrum audire atque si voluntariè dormiret: cuius non est alia ratio, nisi quia non exhibuit materiam præcepti. Ergo si eodem modo præcipitur attentio interna, quæ assistentia externa, quamvis quis inuoluntariè distractus non adhibeat attentionem, & non peccet, simul tamen non exhibet materiam præcepti, quia non implet præceptum. Quod etiam clarissimè patet in casu, quo quis (vt fieri potest) incipiat audire Sacrum, & inuoluntariè, seu non aduertens variis cogitationibus occupatus à loco Missæ discedat, tunc quidem non peccat discedendo, sed non implet præceptum. Ergo pari ratione si præceptum Missæ extendatur non solum ad assistentiam corporis, vbi dicitur Missa, sed etiam ad assistentiam animi per attentionem,

entionem, quamvis qui inde animo discedat per distractionem inuoluntariam, non peccet sic discedendo, adhuc tamen non implebit præceptum. Non melius aliquos respondere eum, qui cum legitima intentione attendit, & deuotè audiendi Missam, eam incipit audire, & postea inuoluntariè distrahitur, quamuis non habeat actualem attentionem habere nihilominus virtuales, eamque sufficere ad implendum præceptum, quam tamen non habet qui uoluntariè distrahitur.

2. Hoc tamen faciliè reicitur, nam licet intentio audiendi Missam attendit, & deuotè dici possit aliquo modo virtualiter permanere quatenus externa illa assistentia Missæ ex præcedenti uoluntate perseverat, id tamen locum non habet in attentione interna, hæc enim per actum omnino contrarium, aut incompossibilem scilicet per totalem distractionem planè interrumpitur, & cessat, quando enim aliquis actus ita interrumpitur ut neque in se, neque in effectu aliquo censetur perseverare, non amplius manet virtualiter, cumque nullus effectus attentionis maneat, nec virtualiter ipse censetur manere. sicut censetur manere intentio. Aliis etiam modis prædictam solutionem impugnat Coninch, supra, sed dicta sufficiunt. Adde quod ea virtualis attentio (sicut & intentio) semper includit, aut est actus aliquis existens, licet tenuissimus iuxta dicta tract. 1. disp. 3. num. 84. & seqq. Idem alij, quibuscum iam olim in Complutensi nostro, & Toletano Collegiis disputabam, probabilius respondent quando attentio deficit omnino inuoluntariè tam in Missa, quam in recitatione Horarum, ex benigna interpretatione iuris Ecclesiastici intelligi posse, nolle piam matrem Ecclesiam obligare ad repetendum Officium, vel audiendam iterum Missam. Quod autem credi non debet, nec potest de eo, qui omnino uoluntariè mente vagatur. Hæc tamen solutio adhuc non omnino uidetur satisfacere, nam si tota ratio talis benignæ interpretationis iuris nititur eo quod ille defectus attentionis præceptæ sit inuoluntariè, eum non etiam idem dicemus de dormiente in Missa qui præoccupatur somno inuoluntariè? imò etiam de recitante Horas, sicut enim dormiens non exhibet materiam præceptam aut assistendi humano morali modo Missæ, aut profertendi uerba officij Canonici, ita inuoluntariè distractus non exhibet attentionem quam præcipit Ecclesia. Ergo sicut idem benignam interpretationem iuris Ecclesiastici admittunt pro non exhibente attentionem inuoluntariè distracto, eadem ratione benignam interpretationem admittente debuissent pro dormiente inuoluntariè, aut pro inuoluntariè cessante à prolatione uerborum in recitatione Officij, cum non minus in uo casu, atque in alio inuoluntariè contingat materiam præceptam non præstari. Signum ergo est propriè, & uerè actionem extremam esse materiam præceptam, quæ quoties non exhibetur, manet obligatio illam exhibendi, non tamen esse materiam præceptam actionem internam, cum saltem si inuoluntariè non exhibeatur etiam aduersariis concedentibus non maneat obligatio illam exhibendi in iterata auditione Missæ aut recitatione Horarum. Hucusque Dicastillus, quæ satis grata fuisse curiosis non dubito, unde uideant qui nostram sententiam impugnant in quibus tricis se misceant.

RESOL. IV.

An si quis audiat Missam impostam pro penitentia à confessario sine interna attentione, satisfaciatur? Idem est de recitatione Rosarij à confessario impostæ, se

quis sine interna attentione recitat? Et an qui audiat Missam ex præcepto Ecclesie in diebus festiuis sine interna attentione, satisfaciatur præcepto? Et an Sacerdos satisfaciatur præcepto Ecclesie de audienda Missa in die festo, si Missam dixerit cum uoluntaria distractione? Et an prædictus Sacerdos peccet mortaliter si cum uoluntaria distractione celebrat Missam non de præcepto, sed de Feria, uel de Sancto, sed non in die festo? Et obiter queritur, quando Canon Missæ incipiat, an à Te igitur, uel à communicantes, an uero à uerbis Qui pridie quam pateretur, & quando finiat, an usque ad Libera nos, uel an usque ad assumptionem? Ex part. 10. tit. 11. & Misc. 1. Ref. 6.

§. 1. **D**ixi alibi satis probabiliter, si quis audiret Missam ex præcepto Ecclesie in diebus festiuis sine interna attentione, satisfacere præcepto. Quam sententiam postea, me citato, docent Cardinalis Lugo, & Dicastillus ubi infra. Sed difficultas est de præcepto imposto à Confessario audiendi Missam, uel recitandi Rosarium, &c. Et negatiuè responderet Dicastillus de Sacrament. tom. 1. tract. 5. disp. 5. dub. 10. num. 119. ubi sic ait: Item si obligatio esset pro Penitentia iniuncta in Confessione, probabilius puto necessariam esse attentionem internam pro omnibus; neque enim obligatio implendi Penitentiam oritur ex mero præcepto humano autoritate humana; sed licet oriatur ab homine, oritur ab illo ut iudicante, absolvente, & imponente huiusmodi penitentiam nomine, & autoritate Christi sic instituentis Sacramentum, ut ea actio satisfactoria iniuncta, sit pars Sacramenti, saltem integralis; debeatque esse talis, qualis requiritur, ut sit opus ex se aptum ad id: tale autem non esset, si à sciente, & uolente fieret sine intentione, & attentione conueniente. Ita illæ. Verùm uideo Doctores communiter absolue docere, præceptum Penitentia: impostum è Confessario audiendi Missam, ieiunandi, &c. metiendum esse ad instar præceptorum Ecclesie.

2. Sed si aliquis curiosè inquirat, An quod diximus probabiliter de audiente Missam ex præcepto Ecclesie sine interna attentione, dicendum sit etiam probabiliter de Sacerdote illam dicente cum uoluntaria distractione. Affirmatiuè resp. dicit Tamburinus Opuscul. de Sacrific. Missæ, lib. 2. cap. 4. §. 6. & seqq. concluso tamen tempore, in quo recitat Canonem; sic enim ait, n. 9. Si Sacerdos per notabile tempus uoluntariè distractus, eas Missæ partes, quæ Canonem continent recitet, seu peragat, peccabit mortaliter, siue Missa celebretur de præcepto, siue de Feria, Ratio, quæ me ad id mouet, est discrimen, quod intercedit inter Missæ Sacrificium, & ceteras orationes. Hæc enim sunt meræ allocutiones ad Deum: at Missa est in super Sacrificium, hoc est, actus Religionis excellentissimus, quo profitemur Deum summè uenerari. Videtur autem mihi grauis esse irreuerentia, quòd quis, dum proficitur Deum summè per suam actionem uenerari, cum illo irreuerenter, per uoluntariam distractionem, se gerat; & in tanto ministerio, de quo tremant Angelorum Ordines, omnia alia cogitare uelit, quam mente attendere ad quod operatur. Adde, & morale periculum aliquid graue omittendi, uel non ritè operandi, &c. Ita Tamburinus; Sed tu cogita.

3. Verùm, si quis stare uellet in hac limitatione, deberet scire, Quando incipiat Canon. Aliqui afferunt incipere ab illis uerbis, Te igitur, elementissime Pater, iuxta Nauartum cap. 27. num. 37. & iuxta

Alibi in rōi 3. tr. 6. Ref. 47 & in illis eius primæ not. Sup. hoc præcepto cū eodē Dicastillo hic citato tantum, in tom. 8. tr. 4. Ref. 48. à §. Sed quoad signatè post medium, à uerf. Quod uerò.

Sup. hoc & contento in hoc §. sup. in tr. 7. Ref. 145. signatè à lin. 5. & hic leg. doctrinā Ref. præteritæ, à lin. 6. & omnimō Refol. §. 5. & uerf. eius ang. not.

